

Pocs i mal avinguts

Pere Sànchez i Ferré és un dels principals historiadors de la maçoneria. És doctor en història contemporània i acaba de publicar *La maçoneria en la societat catalana del segle XX. 1900-1947* (Edicions 62). Després d'una història de segles, la maçoneria continua envoltada de misteri i d'imatge conspirativa. Personatges importants d'aquest segle, com Ferrer i Guàrdia, Andreu Nin o Lluís Companys, en van formar part.

Recentment s'ha parlat molt de la condició maçònica de Mario Conde. Quan es tracta de la maçoneria sempre queda la sensació que no arribem mai fins al final.

—Llegint el seu llibre, es té la sensació que els maçons a Catalunya són pocs i mal avinguts, hi esteu d'acord?

—En relació amb altres països són pocs, i mal avinguts?... sí, bastant, bastant mal avinguts.

—Quins són el motius històrics de la divisió dels maçons a Catalunya?

—Influïen diferents motius. Motius ideològics, evidentment, amb maçons de centre-esquerra, com els del Partit Radical, maçons socialistes, fins i tot maçons de l'esquerra pura i dura a l'època, com Rafael Vidiella, fundador de la lògia Karl Marx a Barcelona. Aquests personatges diferents, amb ideologies contraposa-

Pere Sànchez i Ferré, doctor en història contemporània i expert sobre la maçoneria, explica en aquesta entrevista que la influència política i social dels maçons fa temps que es va acabar.

des, conviuen en les lògies, o almenys al si de la maçoneria. Això provocava problemes. Altres motius de discrepància eren més endògens, és a dir, la divisió se centrava en quin tipus de maçoneria i d'estructures maçòniques volien per Catalunya i per Espanya. Si volien una maçoneria catalana independent de l'espanyola, si volien una maçoneria de caire anglès, més tradicional i ortodoxa, on cal ser creient, o bé de tarannà francès en què no cal reconèixer el gran arquitecte de l'univers, és a dir déu. A més hi havia divergències de tipus personal, lògiques en qualsevol comunitat. Aquesta divisió continua existint en l'actualitat.

—Quina ha estat l'època en què la maçoneria ha tingut més influència política?

—La Segona República.

—En què consistia aquesta influència? Eren maçons que feien política o bé polítics que estaven a la maçoneria?

—Ambdues coses. Eren maçons que feien política perquè a la Segona República hi havia una passió política com mai hi havia hagut. Era la primera gran oportunitat de veure el centre-esquerra i l'esquerra per transformar Espanya, i tothom s'hi aboca. I els maçons també. Però hi ha un fenomen molt important, que crec que va fer molt mal a la maçoneria, i és que, a partir de

CARMÉ PUÉRTOLAS

“El catalanisme dins la maçoneria ha estat exigü.”

la dictadura de Primo de Rivera, la maçoneria és penetrada pels polítics i els partits. Veiem que llavors hi ha una afluença de socialistes, de radicals i de radicals-socialistes dins la maçoneria. La majoria dels polítics que entren a la maçoneria ho fan, crec jo, per posar l'orde, les lògies, al servei de la seva ideologia, com un element més de la seva lluita política. És a dir que la maçoneria és penetrada per la política, i no és la maçoneria que entra en el món polític. I això serà una font de divergències i de conflictes permanent.

—*Quina ha estat durant aquest segle la relació entre maçoneria i catalanisme?*

—En el segle vint, el catalanisme dins la maçoneria ha estat exigü. Hi havia declaracions de tant en tant, en què proposaven una organització federal de l'obediència, on Catalunya tingués una gran lògia autònoma. Madrid una altra, València una altra... Però en realitat, de catalanistes, de nacionalistes, com avui els entenem, n'hi havia pocs dins la maçoneria. Potser perquè el tarannà maçònic és molt universalista. El nacionalisme dins la maçoneria el plantejgen només dues lògies: la Justícia, fundada per Andreu Nin, on hi havia Rafael Vidiella, entre d'altres. I després, i sobretot, la lògia Themis, que és el centre, el nucli dins la maçoneria, del nacionalisme català. És un nacionalisme radical adscrit a Estat Català. Quasi podríem dir que és una lògia d'Estat Català, amb les matisacions que es vulgui. No tots eren d'aquest partit, hi havia algun membre d'Unió Socialista de Catalunya, però la majoria era d'Estat Català.

—*En canvi, la lògia a què pertanyia Lluís Companys no era precisament de les més nacionalistes...*

—No. Als anys vint, Companys s'afilia a la maçoneria per raons que no conec, no he trobat enlloc els motius d'aquesta afiliació. En aquesta època, no es plantejava a la maçoneria el tema autonòmic, ans al contrari. La lògia Themis era acusada de separatista perquè utilitzava només el català, i era una lògia insignificant dins del conjunt espanyol i, fins i tot, català. A la maçoneria no es planteja la qüestió nacional catalana des d'un punt de vista polític fins a la República.

—*Es cert que el general Franco va intentar ingressar a la maçoneria i el van rebutjar?*

—No hi ha cap document que ho provi. Ho va dir un falangista, però no va aportat mai cap paper per ratificar-ho.

Es fa difícil de creure. Hi ha un estudi d'un professor de la Universitat de La Laguna, Manuel de Paz, que ha seguit la trajectòria militar de Franco al Marroc i demostra que és pràcticament impossible que Franco demanés la iniciació a la maçoneria. Franco era molt conegut en l'estament militar i tothom sabia de quin peu calçava. És molt inversemblant que amb el seu historial s'acostés a les lògies.

“No hi ha cap document que provi que Franco va intentar ingressar a la maçoneria i el van rebutjar. Això ho va dir un falangista, però es fa difícil de creure.”

—*Així, d'on ve l'aversion que sentia Franco per la maçoneria?*

—És la tradició contubernista, que és molt antiga. Comença al segle divuit dins de l'església, sobretot jesuïtes que es dediquen a escriure llibels per tot Europa, intentant demostrar que la maçoneria té la culpa de tot allò que no agrada a l'església. Els culpen de voler destruir els trons catòlics, de pretendre fer la revolució, etcètera. La mentalitat contubernista diu: “Tot allò que passa no és culpa nostra, perquè nosaltres ho fem molt bé, però hi ha algú a l'ombra que conspira”. Al segle divuit, i encara al dinou, s'acusa la maçoneria de cometre crims rituals amb nens. D'això mateix s'acusava els jueus a l'edat mitjana, és el mateix clixé. És el famós contuberni judeo-maçònic-comunista.

—*Qui ha exagerat més el poder de la maçoneria, els mateixos maçons o els enemics?*

—Els dos, aquí hi ha el problema. Els maçons es van dedicar a fer una literatura hagiògrafa, on intentaven demostrar que la maçoneria era l'autora de quasi tot allò que agradava als maçons: la il·lustració, la Revolució Francesa, les revolucions liberals del dinou, etcètera. I després diran, fins i tot, que la república ha vingut gràcies a la maçoneria.

—*La postguerra, el franquisme va significar*

CARME PUÉRTOLAS

un gran daltabaix per la maçoneria. Com va funcionar en aquests anys de prohibició i persecució?

—Bàsicament a l'exili. Van seguir les dues obediències, però col·laborant entre elles. Va continuar existint el consell suprem del grau 33 i a Barcelona sembla que hi va haver una lògia que funcionava, evidentment en el major dels secrets, i ara sí, amb tota la raó. Però vaja, existència precària, exigua, fins a la legalització del 77, quan va tornar a créixer.

—*Durant els anys quaranta va funcionar un tribunal especial per a la repressió de la maçoneria que va tenir molta feina...*

—I tant. Es tractava de demostrar que els maçons eren els "culpables" de tot, absolutament de tot. Aquí l'al·luciniació ja era important. Però és una tradició que no és privativa de Franco i els seus col·laboradors. És el que diuen els feixistes a Europa, és el que deien els carlistes al dinou, és el que deia l'extrema dreta i el catolicisme fins el segle passat. Era un lloc comú entre molta gent creure que la maçoneria conspirava, que es dedicava bàsicament a això.

—*Aquesta imatge conspirativa i de misteri ha perdurat fins avui dia.*

—Sí. Perquè no agrada allò que es considera secret. Com que no sé què fa, deuen fer alguna

"Als anys vint, Companys s'afilia a la maçoneria per raons que no conec, no he trobat enlloc els motius d'aquesta filiació. A la maçoneria no es planteja la qüestió nacional catalana des d'un punt de vista polític fins a la República."

cosa dolenta, diuen. Els consells d'administració de la banca no fan por perquè parlen. La publicitat de totes les activitats de la maçoneria és una quimera i una ximpleria, perquè ningú explica tot el que fa ni en té l'obligació. Però, molta gent ja ha explicat i escrit què és el que fa la maçoneria, els rituals, els objectius...

—*Quina és l'activitat d'una lògia, avui dia?*

—El ritual. Es reuneixen, no sé si cada setmana o cada més, i fan un ritual, que és obligatori. És el que dóna caràcter, singularitat i existència a la maçoneria. A la lògia és prohibit de parlar de política i de religió. Això des del segle divuit. Durant la Segona República hi havia lògies que només parlaven de política i no deien el ritual.

—*Actualment, la maçoneria té influència social o política?*

—Jo no ho crec. I menys a Espanya i a Catalunya. Són molt pocs, ells mateixos ho diuen. Potser hi ha algun alt funcionari, o diputat al Parlament espanyol...

—*Vostè no em dirà cap nom, oi?*

—És que jo no en sé. El Mario Conde ho ha dit ell mateix. Però s'ha dit que el Pujol és maçó, Macià Alavedra, Felipe González, Serra... Si ho són, no ho diran, però jo no ho sé.

—*Li puc preguntar si vostè és maçó?*

—Sí que ho pot preguntar. Jo no en sóc, però si ho fos no ho diria tampoc.

—*És prohibit fer-ho públic?*

—No. Hi ha uns senyors públics que surten per la tele i ho diuen. N'hi ha d'altres que a mi m'han dit que ho són, però jo no ho explicaré, és clar. És una decisió personal i lliure, no només aquí sinó a tot arreu del món. Hi ha llocs com Anglaterra en què és més públic, però aquí no.

—*Quins motius pot tenir una persona, avui, per fer-se maçó?*

—Pels motius esotèrics, perquè per fer política són millors els partits.

—*I com agrupació d'ajuda mútua?*

—Sí. Sí que s'ajuden. Igual que s'ajuden els gallegos de Buenos Aires.

—*Què li va semblar el cas de la lògia P2 a Itàlia?*

—Itàlia és singular amb tot. I amb això em sembla que també. Com deu ser la maçoneria italiana que li han tret el reconeixement internacional. Passa com amb els partits. Aquesta lògia era un centre de conspiració, on hi havia elements dels serveis secrets, el Vaticà implicat... Era un centre on es reunien certs polítics per conspirar o per passar comptes.

—*Actualment quants maçons hi ha a Catalunya?*

—Em sembla que hi deu haver, com a molt, 700 o 1.000 maçons a tot Catalunya. A les Illes hi ha una lògia, a Ciutat. I al País Valencià suposo que també, però no ho sé. De les qüestions actuals, no me n'ocupo.

Carles Serrat